

sublimi aere suspensas, unde tantus fit imbrum defluxus.

Obj. VII. Frustra tantam vim aquarum posuisset Deus supra caelos et tot annorum millibus quasi violenti ibi tenuisset: cum illarum ibi munus satis idoneum non possit excogitari.

R. Sunt aliqui, et praesertim illi qui videntur subscribere sententiae aristotelicae de soliditate caelorum, qui conantur varias assignare rationes congruentiae. Sed cum rationes ab ipsis assignatae videantur esse merè conjecturae: melius dicitur quod istae aquae quidem ibi sint posita ad ornamentum universi. Sed in quem praecise finem, ignoramus: interim propterea non est negandum, eas ibi existere: nam Deus multa in operibus suis nos admirari potius voluit, quam scrutari. Proinde sufficit nobis ex S. P. Aug. audivisse, quod sit major hujus Scripturae auctoritas quam omnium humani ingenii capacitas.

Obj. VIII. S. Cyrillus Hierosolymitanus, Catechesi 9, hunc locum exponens, ait: *Cum propter agriculturalium opus esset aquis, constituit aquas supra caelos, ut cum terra pluviarum irrigatione indigeret, paratum sit ad hoc caelum.* Ergo non alias agnoscit aquas super caelestes, quam nubes pluviosas.

R. Quamvis admittetur S. Cyrillus istius fuisse sententiae, hoc equidem ex dictis verbis non posse evinci: quia qui ex duobus vero et realiter existentibus asserit unum, non propterea negat alterum. Itaque asserendo aquas in aere esse constitutas, ut suo tempore irrigent terram, non negat supra caelum siderem aquas quoque existere.

Obj. IX. Sententiam illius, qui per firmamentum intellexerat aera, laudat S. P. Aug. lib. II de Gen. ad lit. cap. IV, ubi de quodam loquitur: *Qui cum probasset et aera caelum dici, nulla alia causa etiam firmamentum appellatum voluit existimari, nisi quia intervallum ejus dividit inter quosdam vapores aquarum, et istas aquas quae corpulentius in terris fluitant. Hanc ego diligentiam, et inquit, et considerationemque laude dignissimam judico, etc.*

R. quod ad summum eam laudet, vel ut convellat originistas, vel alios quoscunque, qui aquas, propter nimiam suam gravitatem, sursum nullatenus consistere posse, contendebant: non autem ut neget sententiam nostram de aquis existentibus supra caelum siderem: cum potius eam ibidem confirmet, ut patet ex responsione supra ad objectionem quintam.

Obj. X. Moyses duplices tantummodo statuit aquas, superiores scilicet seu caelestes, et inferiores seu terrenas; atqui nubes sunt aquae caelestes: ergo.

R. Negando min. quia inter creaturas terrestres eandem reponit Scriptura, Psal. CXLVIII. §. 8 dicens: *Ignis, grandis, nix, glacies... quae faciunt verbum ejus; quae creaturas §. 7 ad laudem Dei provocaverat his verbis: Laudate Dominum de terra.*

Responsio haec est conformis sententiae philosophicae quae sustinet, nubes imbriferas, adeoque pluviam, nivem et grandinem, formari ex aquis terrestribus, ardore solis sursum elevatis.

Ex eadem quoque confirmatur quod supra dictum est; nempe secunda die necdum existisse nubes imbriferas: cum sol tantummodo quarta die factus narretur; adeoque Moyses per aquas hic minime intelligere potuit aereas: sique recto distinxit inter aquas superiores et inferiores.

Denique textus sine ullo inconvenienti videtur sic posse explicari: *Divisitque aquas, quae erant sub firmamento (partim scilicet in aere, partim in terra) ab his quae erant supra firmamentum: neque enim vi textus necessario duplices tantummodo aquae exprimuntur.*

Obj. XI. Moyses illas tantum creaturas recensere voluit quae sub hominum aspectu cadunt; nam Israelitae, rudioris ingenii, minus apti videbantur ad percipiendas res a sensibus remotas, quales essent istae aquae quae supra caelum siderem esse dicuntur.

R. Negando assumpt. Quia et de caelo empyreo, et de paradiso facit mentionem, quae non sub sensu eorum, sed sub aspectu fidei tantummodo cadebant. Unde si fuerint incepti ut sensibus suis abscondita intelligerent; apti tamen fuerunt et crederent. Huc accedit, quod aquae, de quibus loquitur, dicantur constitutae supra firmamentum; atqui nubes non sunt supra aera, sed potius in aere: ergo ille aquae supercaelestes non possunt intelligi de nubibus.

QUESTIO IV. — UTRUM AVES, AQUE AC PISCES, EX AQUA PRODUCTAE SINT.

Progredimur ad opus quintae diei (opus enim tertiae et quartae omittimus, quia in eo nihil notabile occurrit), circa quod inquiri solet, an aves ex aqua factae sint, an vero ex humo sive terra. Quod ex humo factae sint, sustinet Estius, item Cajetanus et Catharinus. Verum

Resp. et dico: Tam *reptile animae vivens* (id est pisces, qui dicuntur reptiles: quia ut colubri in terra reptant, ita pisces in aquis) quam *volatile*, sive aves, ex aquis, tanquam materia, productae sunt.

Prob. I. Ex §. 20, ubi dicitur: *Producent aquae reptile animae vivens, et volatile super terram.* Atqui haec verba clare significant, tam volatile seu aves, quam reptile seu pisces esse ex aquis productum; ergo. Unde quemadmodum ex §. 11 ubi dicitur: *Germinet terra herbam viventem... Et lignum pomiferum*, bene deducitur, tam ligna pomifera, quam herbas viventes esse ex terra producta; ita ex §. 20 aequè bene deducitur tam aves quam pisces esse ex aquis productas.

Confirm. Productio avium certo pertinet ad opus quintae diei: ergo aves sunt productae ex ea materia qui quinta die vim producendi indidit Deus. Atqui quinta die non legitur indidisse vim producendi, nisi solis aquis: ergo aves productae sunt ex aquis.

Prob. II. Quia ita docent communiter SS. patres. Et I. quidem S. P. August. agens de piscium et avium productione, lib. III. de Gen. ad lit. cap. 2, dicit: *Utrumque hoc animalium genus ex aquis productum esse narratur.* Et cap. VI, ibidem, cum dixisset

aerem superiorem, propter suam tenuitatem et raritatem, nullum habere visibilem habitorem, addit: *Ita vero inferior, qui excipit exhalationes humidis maris ac terræ, et ad suscipiendas aces quodammodo crassatur, non nisi ex aquis excipit animalia. Quod enim ejus humidum est, hoc portat alium corpora, quæ ita nituntur pisci volantes, quemadmodum pisces quibusdam suis aliis natantes.*

2. Eandem sententiam tradit S. Basilius, Hom. 8 in flexam. ubi ait: *Cur ortum ex aquis volatilibus quoque perinde ut aquatilibus præstitit? Quoniam volatilibus ad natalitatem, quasi consanguinitas quædam est: nam ut pisces aquam secant agitatione quidem pennarum ad ulteriora progredientes, eandem vero mutatione flexuosos et rectos motus et impetus gubernantes; sic item et in volatilibus conspiciere licet, quæ per aera pennis similiter natant. Quare cum una sit utrisque communis conditio, ipsis affinitas ex aquarum generatione tributa est.*

8. Eidem sententiae accedit S. Chrysost. Hom. 7 in Gen., item S. Hieron. epist. 83., et S. Ambros. in hymno feriae quintae ad Vesperas qui ita incipit:

*Magna Deus potentia,
Qui ex aquis ortum genus
Partim remisit gurgiti,
Partim levas in aera.*

Obj. I. versu 20, in quo nos fundamus, jubentur quidem aves volare super terram; sed in eo non dicitur quod ex aquis prodierint: siquidem textus hebraeus seu originalis ita habet: *Repere faciant aquae reptile animae vivens, et volatile volat super terram.*

R. negando assumpt., nam nostra Vulgata, ut supra vidimus, id clare exprimit; et illi accedunt LXX. Interpretes, qui versum 20 ita transferunt: *Producent aquae reptilia animarum viventium, et volatilia volantia super terram, secundum firmamentum caeli.* Similiter et idem clarissime exprimit Paraphrasis chaldaica quae ita legit: *Scrparent aquae reptile animae vivens: et aera, quae volat super terram.* Nec obstant verba ex textu hebraeo citata: quia, ut communiter dicunt interpretes, in verbis postremis est ellipsis relativi pronominis quod, ita ut hic sit sensus: *Et volatile, quod volat super terram.*

Obj. II. cap. II, 19 dicitur: *Formatis igitur Dominus Deus de humo cunctis animalibus terræ, et universis volatilibus caeli, adduxit ea ad Adam.* Ergo aves similiter, ut terrestres animantes, et terra sunt productae.

R. negando consequentiam, quia particula conjunctiva et non repeti nec refertur ad particulas de humo, quasi sensus foret: *Formatis de humo tam animalibus caelestibus ac terrestribus; sed reptili et refertur duntaxat ad illud participium formati, ut sit haec Moysis sententia: formati de humo animalibus terrestribus, et formati etiam volucibus (id est; postquam hæc duo genera animalium Deus creaverat), adduxit ea ad Adam.* Itaque illud ex humo nequaquam ad volucres, sed ad terrestria duntaxat pertinet animalia; ut recte observat S. P. Aug. lib. IX. de Gen. ad lit. cap. I.

Obj. II. Si aves similiter at pisces producta fuissent ex aquis, similiter quoque, ut illi, degero debuisissent in aquis; cum tamen fere omnes in aere et in terra degant.

R. negando assumpt., et dico cum S. P. Aug. lib. III de Gen. ad lit. cap. III, S. Th. 4 p. q. 72, a. 1, pisces factos esse ex aqua densiori, aves vero ex aquis subtilioribus et rarioribus quæ ad aera accedunt; sunt enim aves temperamenti aerei magis quam aquei.

Obj. IV. Aves et pisces sunt omnino disparæ, et dissimiles: ergo non videntur ex aquis factæ aves, sed tantum pisces.

R. negando antecedens: nam magna est avium et piscium cognatio; ut supra ex S. Basilio vidimus, et etiam recte docet S. Ambros. lib. I in Hexam. cap. XIV: 4. Quia tam avibus quam piscibus inest levitas et agilitas: quod enim avibus sunt alae, hoc piscibus sunt pennae et squamæ. 2. Quia similis utrisque est motus: quod enim natatus est piscibus, hoc volatus est avibus: unde et Philo judæus aves vocat piscium cognatas. 3. Quia aqua quæ est locus piscium, aer qui est locus avium, sunt elementa cognata et vicina: utrumque enim est diaphanum, humidum, molle, subtile et agibile.

QUESTIO V. — AN ADAM FUERIT OMNIUM HOMINUM PRIMUM.

Sexto die Deus creavit omnia animalia terrestria, item hominem, nimirum Adam et Evam, a quibus universum genus humanum propagatum fuit super terram. Observa interim, quod Isaac Peyerius, secta calviniana, praterito saeculo, anno 1635, vel juxta quosdam 1655, ediderit systema theologicum in quo probare nititur, revera ante Adamum alios homines existisse, quorum procreationem, inquit, Moyses indicavit I cap. Genesis; II autem cap. narravit formationem Adami, protoparentis Judaeorum, quorum historiam auspicabatur. Unde colligit, Adamum esse quidem judaice gentis primum caput, non vero ceterorum. Errorem tamen hunc idem Peyerius simul cum heresi non diu post abjuravit coram Alexandro VII. anno 1657. Interim ut appareat, quam falsum et fabulosum sit jam memoratum systema.

Resp. et dico contra errorem praedamitatum, quod constans et perpetua semper fuerit tum Judaeorum, tum christianorum ad fidem spectans traditio, nullum prorsus hominem ante Adamum existisse.

Prob. autem I. Quia antequam Adam crearetur Gen. II, 5: *Homo non erat qui operaretur terram.* Ergo nullus fuit praedamita.

Prob. II. lib. §. 20 dicitur: *Adæ vero non inveniebatur adiutor similis ejus.* Ergo Adamo jam creato, nulla adeo reperiebatur mulier quæ Adamo esset idonea thalami socia.

Prob. 3. Nulli homines, præter Adamum, unquam fuerunt qui ab Eva originem non duxerint, juxta illud Gen. III, 20: *Vocavit Adam nomen uxoris suae Eva, eo quod mater esset cunctarum viventium.* Ergo nullus homo exiit ante Adamum.

Prob. IV. Juxta Apostolum, Act. XVII, 26 Areopag. prædicatur Deus, qui fecit ex uno (Adamo) omne genus hominum inhabitare super universam superficiem terræ. Atqui si Israelitarum seu Judæorum tantum caput et parens fuisset Adam, non vero primus absolute omnium hominum, Deus non fecisset ex uno omnes et singulos homines inhabitare super universam superficiem terræ; ergo.

Prob. V. Ad Rom. V, 12 rursus ait Apostolus: Sicut per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, et per peccatum mors, ita et in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt. Porro quod per hominem illum intelligat Adamum, satis clare exprimit tum ibi, tum I ad Corinth. XV, 22, dicens: Sicut in Adam omnes moriuntur, ita et in Christo omnes vivificabuntur. Ex quibus verbis hoc formatur argumentum: Omnes prorsus homines idcirco sunt morti obnoxii, quia sunt participes peccati Adami; atqui peccati Adami non possunt dici participes, nisi quia in illo, tanquam in capite et parente suo, peccaverunt; ergo illum tanquam suum caput, suumque primum parentem debent agnoscere. Igitur concludendum et dicendum cum S. P. Aug. Tract. IX in Joan. In ipso exordio Adam et Eva parentes omnium gentium erant, non tantummodo Judæorum; et quidquid figurabatur in Adam de Christo, ad omnes utique gentes pertinebat, quibus salus erat in Christo.

Dices: Omnes homines adamitici tantummodo dicti sunt peccatores propter similitudinem naturæ, quam cum Adamo parem habebant; sicut posteris Abrahamæ imputata est fides ejus, qui propterea quoque dicti sunt fideles.

R. Neg. assumpt. et ad similitudinem dico, quod non omnes posteris Abrahamæ propterea revera fuerint fideles, licet tales sint appellati. Imo sequeretur, omnes barbaros, idololatras, etc., debere dici et reputari fideles; quia cum Christo participant similitudinem naturæ, et mysticam (ut vocat novator iste) societatem.

SOLVUNTUR ARGUMENTA. — Obj. I. Formatio Adami quæ Gen. II describitur, omnino diversa est ab ea quæ hic describitur 7. 27: nam homo, de quo hic agitur, dicitur creatus ad imaginem Dei; Gen. autem II, 7, Adam dicitur formatus de limo terræ. Deinde cap. I masculus et femina simul creati narrantur; cap. autem II, 20, formato Adamo, non inveniebatur adjutor similis ejus. Ergo non utrobique idem est.

R. Negando assumpt. quia cap. II Moyses non alio modo loquitur de formatione hominis quam de productione cœli et terræ; atqui de eisdem cœlis, et de eadem terra, de qua agit cap. I, agit et cap. II: ergo et de eodem homine, cum sola accidentali differentia, quod cap. II distinctius enarret ea quæ cap. I dixerat compendiose. Nec obstat, quod cap. I dicatur creatus, et cap. II formatus de limo terræ: quia (præterquam quod vox creavit latius sumi possit pro productione rei inter omnes res sensibiles creatas excellentissimæ) commode dici potest, quod cap. I

consideret Adamum secundum animam, in qua proprie imago et similitudo Dei relucet: cap. autem II secundum corpus, quod in rigore creatum non asserunt catholici, sed ex præjacente creata materia formatum.

Neque plus nocet, quod cap. I masculus et femina simul creati narrentur: quia hæc per anticipationem compendiose dicta sunt, non ut significetur utrumque sexum eodem temporis momento esse formatum; sed ut denotetur solum Deum utriusque sexus, sine ullo humano commercio, in initio mundi fuisse auctorem.

Obj. II. Scriptura quandoque distinguit inter filios Adam (seu Judæos) et filios hominum (sive terrigenas seu gentiles), puta Deut. XXXII, 8, ubi dicitur: quando dividebat Altissimus gentes (id est præadamitas), quando separabat filios Adam, id est Judæos. Similia invenies alibi.

R. distinguendo assumpt. Distinguit quoad specialem electionem; concedo: quoad naturalem propagationem; nego: Unde gentes vocat ab electo Dei populo extraneas, quæ in professione fidei Adamum non sequebantur; nec ideo tamen illas excludit ab adamitica generatione.

Obj. III. Illud Gen. II, 20. Adæ vero non inveniebatur adjutor similis ejus, sic intelligi potest, quod nulla esset similis Adamo probitate morum, etc. quamvis essent plures aliæ virgines alienigenæ, quas tamen ducere non poterat, ne per eas seduceretur.

Hinc et posterioribus temporibus filiis Adæ (seu Judæis) severe prohibitum fuit ne ducerent alienigenas, a quibus certo erant pervertendi. Ita sentit supra citatus Peyrierius.

R. falsitatem illius assumpti patere ex eo quod Deus, in supposito quod plures essent virgines toto orbe dispersæ, facilius unam potuisset reddere dignam thalamo Adami, quam ex costa ejus ipsi formare Evam. Deinde absurdum est dicere, omnes præadamitas mulieres (si fuissent) ad unam usque fuisse thalamo Adami indignas. Unde enim factor ille novisse potuit, omne rationis lumen in omnibus et singulis illis mulieribus fuisse extinctum? Unde novisse potuit, quod nulla prorsus juxta legem naturæ viveret?

Quod addit de prohibitione matrimoniorum inter Judæos atque alienigenas, ipsi ridiculum Deoque injuriosum est. Ridiculum quidem ipsi: quia novisse debuit quod Eva fuerit Adamo causa ruinæ; Deo autem injuriosum, quia creasset ipsi innocentem Evam (ne per alias ante creatas, jamque depravatas mulieres seduceretur) per quam tamen ipsum certissime seducendum clarissime prævidebat.

Obj. IV. varia ex cap. IV hujus libri 1. Ibidem dicitur Cain agricola. Atqui per hoc insinuat, alios quoque fuisse artifices. 2. Cain post fratricidium dicit: Omnis qui invenerit me, occidet me. 3. Ibidem dicitur, quod Cain ædificaverit civitatem, cujus nomen vocavit ex nomine filii sui Henoch. Ad civitatem autem extruendam debebat conducere operarios, item cives accersere qui eam incolerent. Atqui ex

sola Adami familia non videntur tunc extitisse tot homines; ergo alii ante Adamum debuerunt extitisse.

R. negando min. nam cum eo tempore adulti et viri essent Cain et Abel; nec verisimile sit, post eos nullos filios ex Adam et Eva genitos fuisse usque ad interfectionem Abelis: quandoquidem enim primi forent humani generis progenitores, certe filias jam generant, quas ducerent sibi uxores filii jam dudum nati. Quamvis enim Moyses cap. IV de his non faciat mentionem; non ideo tamen negandum est, revera extitisse. Propositum quippe scriptoris illius fuit, inquit S. P. Aug. lib. XV de Civ. Dei, cap. VIII, per successiones certarum generationum, ex uno homine propagatarum, pervenire ad Abraham, ac deinde ex ejus semine ad populum Dei, in quo distincto a cæteris gentibus, præfigurarentur et prænuntiarentur omnia quæ de civitate, cujus æternum erit regnum, et de rege ejus, eodemque conditore Christo in spiritu prævidebantur esse ventura: ita ut nec de altera societate hominum taceretur, quam terrenam dicimus civitatem, quantum ei commemorandæ satis esset, ut civitas Dei etiam suæ adversariæ comparatione clarescat. Cum igitur Scriptura divina ubi et numerum annorum, quos illi homines vixerunt, commemorat, ita concludat, ut dicat de illo, de quo loquebatur, et genuit filios et filias; fuerunt omnes dies illius vel illius, et quos vixit, anni tot, et mortuus est: numquid quia eosdem filios et filias non nominat, ideo intelligere non debemus, per tam multos annos, quibus tunc in sæculi hujus prima etate vivebant, nasci potuisse plurimos homines, quorum cæteribus condici possent etiam plurimæ civitates?

Cum itaque illa, quæ ex cap. IV objecta sunt, contingerint circa tempus quo occisus est Abel, satis evidens apparet tunc plurimos homines ex sola familia Adami natos fuisse, qui ædificare possent civitates etc.

Probat: Quia Abel occisus fuit anno mundi 150, aut saltem paulo ante; ut colligi videtur ex cap. V, 3, ubi dicitur Seth natus mox dicto 150: jam autem Seth a Deo concessus fuit Adamo et Evæ in lenimentum doloris ob Abelis mortem; ut palam faciunt hæc Evæ in Sethi nativitate verba, cap. IV, 25. Posuit mihi Deus semen aliud pro Abel, quem occidit Cain. Ergo clarum videtur, Abelem esse occisum anno mundi circiter 150: hoc autem anno genus humanum videtur fuisse propagatum ad plurima hominum millia; siquidem intra 215 annos, in Ægypto sola familia Judæa adeo propagata fuit, ut Num. I, 26 inventi sint septuaginta quatuor millia sexcenti viri, militiæ idonei. Vide etiam S. P. supra cit. cap. VIII, et q. I in Genesim. His igitur ita positus, in fumum abeunt argumenta quæ ex cap. IV Gen. conglomeravit Peyrierius.

Inst. Henoch videtur fuisse Caini primogenitus; atqui in ejus nativitate Cain ædificavit istam civitatem: ergo tunc genus humanum non potuit esse adeo multiplicatum.

R. negando maj. nam Henoch legitur tantum genitus, dum Cain post occisum Abelem habitavit profugus in terra ad orientem plagam Eden, Gen. IV, 16

et 17: jam autem non est verisimile, quod Cain tunc tantum generare cœperit; ergo. Dico igitur cum S. P. supra cit. lib. XV de Civ. Dei, cap. VIII. Nec illud necessario est argumento, ut primogenitum patri existimemus Henoch, quod ejus nomine civitas illa nuncupata est. Non enim abs re est, ut propter aliquam causam, cum et alios haberet, diligeret eum pater cæteris amplius. Urbem ergo hanc, quæ prima in orbe fuit, Henochiam appellavit Cain, in testimonium singularis amoris quo hunc filium, quem tunc demum genuerat, complectebatur.

R. II. data majore, negando min. Nam etiam conditori civitatis illius iste filius primus est natus, non ideo putandum est, tunc a patre conditæ civitati nomen ejus impositum, quando natus est.... sed cum illius hominis familia tanta numerositate cresceret, ut jam haberet populi quantitatem, ait S. P. ibidem, apud quem vide plura.

Obj. V. Verba Apostoli prob. IV allegata, non sunt fideliter translata; cum græce legatur ex uno sanguine: quibus verbis significatur, Deum omnes homines formasse ex eadem materia, nempe terra, illosque eadem carne et eodem sanguine donasse.

R. negando assumpt. quia sanguinem in Scriptura pro homine poni patet Psal. XCIII, 21. Sanguinem innocentem condemnabunt. Item Matth. XXVII, 4: Peccavi tradens sanguinem justum.

Obj. VI. Apost. ad Rom. V, 15 et 14 ita scribit: Usque ad legem... peccatum erat in mundo; peccatum autem non imputabatur, cum lex non esset. Sed regnavit mors ab Adam usque ad Moysen, etiam in eos qui non peccaverunt in similitudinem prævaricationis Adæ, qui est forma futuri. Atqui illa lex alia non est nisi ea quæ data est Adamo Gen. II, 16. Ex omni ligno paradisi comede, de ligno autem scientiæ boni et mali ne comedas: in quacumque enim die comederis ex eo, morte morieris. Ergo ante illam legem in paradiso latam peccatum erat in mundo, adeoque et peccatores.

Prob. min. Ante illam legem peccatum non imputabatur; atqui post transgressionem illius legis peccatum omnibus Adæ posteris fuit imputatum; ergo ut stet antithesis Apostoli, ante illam legem debent fuisse peccatores.

R. negando min. Quia Apostolus loco cit. non intelligit legem illam Adamo datam, sed legem mosaicam, quæ per vocem lex absolute et sine addito posita, tam in V. quam in N. Testamento regulariter significatur. Quin id ipsum satis aperte declarat Apostolus ad Rom. VII, 7 dicens: Peccatum non cognovi nisi per legem: nam concupiscentiam nesciebam, nisi lex diceret: Non concupisces. Ubi aperte agitur de lege mosaica. Item cap. X, 4 et 5. Finit enim legis, Christus, ad justitiam omni credenti. Moyses enim scripsit, quoniam justitiam, quæ ex lege est, qui fecerit homo, vivet in ea. Omitto multos alios textus, maxime in hac Epistola scripta ad Judæos Romæ commorantes, qui legem mosaicam summe venerabantur.

Inst. I. Ibidem agit de lege, cujus transgressio causa fuit cur mors in omnes homines pervaderet, et

peccatum prius non imputatum, imputaretur: atqui non transgressio legis mosaicae, sed legis Adamo in paradiso datae, fuit causa cur mors in omnes transierit; ergo de hac loquitur Apostolus.

Prob. maj. Quia toto cap. V Apostolus totus in eo est ut probet omnes homines obnoxios esse peccato originali: atqui originale peccatum non nisi ex transgressione legis Adamo datae ortum habet: ergo Apostolus agit de illa lege.

R. Negando maj., ad probationem nego consequentiam: nam licet Apostolus ibidem asserat, omnes homines nasci obnoxios peccato originali, non tamen agit de lege Adamo data, sed de lege mosaica, adeo ut sensus ejus sit *ŷ. 13: Usque ad legem (mosaicam) peccatum (originale) erat in mundo: peccatum autem non imputabatur* (hoc est, non reputabatur ab aliquibus qui de eo dubitare poterant, cum ad illud expiandum non memoraretur remedium, nec de eo tam distincte in lege naturae scripsissent auctores, saltem usque ad Abrahamum) *cum lex non esset, utique mosaica, in qua et magis notum fuit peccatum originale, et designatum remedium ad illud expiandum.*

Verbo docere vult Apostolus, quod non tantum in lege mosaica, sed ab ipso Adamo omnes homines contraherent peccatum originale, et hinc subdit *ŷ. 14. Regnavit mors ab Adam usque ad Moysen, etiam in eos qui non peccaverunt in similitudinem praevaricationis Adae.* Quibus verbis hoc continetur Apostoli argumentum: *Mors* (quae est effectus peccati) *regnabit ab Adam usque ad Moysen*, etiam in parvulis, qui non peccaverunt actualiter, ut Adamus; ergo et in eis existit peccatum ante legem mosaicam.

Inst. II. Juxta Apostolum prius fuit aliquod peccatum non imputatum quam fuit illud quod est imputatum: atqui peccatum Adamo fuit semper imputatum; ergo ante peccatum Adamo fuit aliud non imputatum, et consequenter peccatores.

R. distinguendo maj. Juxta Apostolum prius fuit aliquod peccatum non imputatum ab aliquibus hominibus, qui illud ignorabant; concedo: non imputatum a Deo; nego maj.: distinctionem hanc nobis suggerit S. P. Aug. lib. I de Peccat. meritis, c. X, ita scribens: *Quid est, «Non deputabatur nisi, ignorabatur, et peccatum esse non putabatur? Neque enim ab ipso Domino Deo, tanquam non esset, habebatur, cum scriptum sit: «Quicumque sine lege peccaverunt, sine lege peribunt.»* Deinde ostendens, Apostolum agere de lege mosaica, cap. XI ita exorditur: *Sed regnavit mors ab Adam usque ad Moysen, a primo homine usque ad ipsam etiam legem, quae divinitus promulgata est: quia nec ipsa potuit regnum mortis auferre.*

Obj. VII. Exodi XXVIII, et Deut. XVII noluit Deus uno anno extirpare Chanaanos, ne terra in solitudinem redigeretur, aut contra Israelitas crescerent mala bestiae agri: ergo non est praesumendum quod in creatione mundi unum aut paucos homines posuerit immensi terrarum spatii incolas, quos tot bestiarum invasioni exposuisset.

R. quod cavenda non fuerit illa terrae solitudo primis mundi temporibus, cum terra tunc non fuerit infocunda, nec suis arboribus aut herbis denudata, sicuti facta fuisset terra Chanaan tempore Judaeorum, si omnes Chanaanæi simul extirpati fuissent. Neque primis mundi inquilinis timendum fuit a bestiis, quas Deus produxerat eo tantum numero qui sufficeret ad successivam multiplicationem ejusque speciei; maxime cum Adam et Eva non omnino excidissent supremo in omnia animantia dominio quo fuerant donati.

Obj. VIII. Frustra creati fuissent innumeri terrae fructus, per omnes orbis partes diffusi, si non nisi longissimo post tempore successissent homines, qui eisdem uterentur.

R. negando assumpt. Quia licet usui hominum ad tempus superabundassent, non tamen propterea fuissent frustranei, quia equidem spectassent ad pulcherrimam rerum varietatem, splendorem universi etc.

Objicit finaliter infocundus et fatuus praedamitarum parens varia momenta ex ethnicis scriptoribus desumpta, quibus contendit, plura annorum millia esse computanda a mundi exordio, quam qui ab Adami formatione computari solent.

Respondet autem Josephus Scaliger quod causa hujus erroris fuerit partim inscitia temporum, partim vero celebritatis et antiquitatis cupiditas, qua varii ethnici, et maxime Aegyptii, per scientiam suam abstrusam, et solis animalium figuris delineatam, apud caeteros volebant sapientes haberi. Adde incredibilem Aegyptiacae gentis superstitionem in fingendis non tam diis, quam deorum portentis, ad quorum origines et genealogias texendas, ne quid vanitati deficeret, intervalla temporum immoderate mentiebantur. Ita dictus auctor, lib. de Emendatione temporum.

Observavit id ipsum jamdudum S. P. Aug. lib. XVIII de civ. Dei, cap. XL. *Cum ab ipso primo homine, qui est appellatus Adam, nondum [inquit ille, et quidem juxta computum LXX., qui justo major est] sex millia annorum compleantur, quomodo non isti ridendi potius quam refellendi sunt, qui de spatio temporum tam diversa, et huic exploratae veritati tam contraria persuadere conantur? Cui enim melius quam Moysi narranti praeterita credimus, qui etiam futura praedixit, quae praesentia jam videmus? etc.*

CAPUT II.

Completo mundi opificio, Deus benedixit diei septimo, ac hominem in paradiso (cujus arbores variae, fons, et fluvius in quatuor se dividens capita describuntur) constituit, cui Evam ex ejus costa formatam in adjutorium tribuit. Unde Moyses ea, quae superiori capite breviter enarraverat, aut praetermiserat, hic copiosius explicanda et exaranda suscepit: nam formatio paradisi facta est die tertio, et Evae creatio, ac matrimonii institutio facta est ante sabbatum, die sexto, quo creatus est Adam. Imo totum hoc caput, exceptis *ŷ. 2 et 3, pertinet ad hexameron creationis.*

QUÆSTIO PRIMA. — DE PARADISO TERRESTRI.

Vers. 2. *Complevitque Deus die septimo opus suum* (exclusive scilicet, nam inclusive Deus complevit opus suum die sexto, ut habent LXX), *et requievit die septimo ab universo opere quod patrarat.* Requievit autem, non quasi defatigatus operando (ut calumniabatur Celsus apud Origenem, lib. VI), sed in quantum cessavit ab opere, hoc est, in quantum desit creare et producere novas mundi partes, et creaturarum species aut genera. Unde huic textui nequaquam repugnat, quod quotidie Deus novas creet animas; item quod creaturas a se factas stabiliter dirigat, eis provideat, etc. juxta illud Christi, Joan., V, 17: *Pater meus usque modo operatur, et ego operor.* Hinc S. P. Aug. calumniantibus manicheis, Vetus Testam. non convenire cum Novo, lib. IV de Gen. ad litt. cap. XXII, respondet, hoc esse falsum: *Nam, inquit ibid., potest intelligi Deum requievisse a condendis generibus creaturae, quia ultra non condidit aliqua genera nova: deinceps autem usque nunc, et ultra operari eorumdem generum administrationem quae tunc instituta sunt.*

Vers. 8. *Plantaverat autem Dominus Deus paradysum voluptatis a principio.* Haec autem verba non significant quod sit plantatus ante terram conditam, ut fabulantur Judaei, et etiam asserit auctor lib. IV apocryphi, nomine Esdrae, cap. III, 6; sed tantum designant quod sit conditus uno ex primis sex mundi diebus (verisimiliter tertio, colligitur ex cap. I, 14), ita ut insinuetur paradysum esse conditum antequam perfecti essent caeli et terra, ac omnis ornatus eorum. Et hoc modo Tornellus, ad tertium mundi diem, vult debere intelligi S. Hieron. qui in Quæst. in Gen. dicit paradysum fuisse conditum *priusquam caelum et terram Deus conderet*; quamvis interim Frassen existimet, Hieron. id non ex sua, sed ex Hebraeorum dixisse sententia.

LXX. Verterunt, *ad orientem*: vox enim hebraica, ait Jansenius, indifferens est ad principium temporis vel loci, qui est oriens ubi incipit motus solis. Unde plerique antiquorum patrum docent, paradysum in oriente, respectu scilicet Judaeæ seu Palaestinae, fuisse constitutum. Hinc S. Chrysost., Theod., et Damasc. lib. IV de Fide, cap. XIII, docent, Christianos orare vertendo se ad orientem, ut recordentur paradisi, ex quo per peccatum expulsi sunt, et anhelent ad caelestem paradysum, ejus terrestrius typus et imago fuit.

Resp. 1. Paradysum proprie significat hortum omnis generis arboribus consitum, et plantis diligenter excoltum, videturque derivari a voce hebraica *Pardes*, quae significat locum voluptatis. Locum hunc fuisse corporalem, Ecclesia docet contra Philonem, qui primus hoc negavit lib. I Allegiarum, contendens, tantum spiritualiter intelligendum. A Philone eundem errorem suxit Origenes, qui (teste S. Hieron. epist. 61 ad Pammachium) paradysum ita allegorizavit, ut historiae abstulerit veritatem. Juxta ipsum

enim paradysus est tertium caelum, ad quod raptus est Paulus, arbores sunt virtutes angelicae, flumina autem, aquae quae super firmamentum sunt.

Verum SS. PP. istam Origenis expositionem damnant haeresis, cum planam Genesis historiam detorqueat ad mera figmenta allegiarum. Et sane circumstantiae fluminum *ŷ. 11* descriptorum, aliaque plura omnino evincunt, paradysum fuisse locum corporalem. Vide S. P. Aug. lib. VIII de Gen. ad litt. cap. VII. Nec refert quod S. Ambros. lib. de Paradiso, et nonnulli alii istam expositionem adoptent. Nam illam tantum adoptant, praesupposito sensu literalis, quem rejecit Origenes, aliaque eum erronee secuti. Sensu enim literalis praesupposito, historica Moysis narratio etiam mystice exponi potest; *Neque enim, inquit S. P. lib. statim cit. cap. II, propterea paradysus corporalis esse non potuit, quia potest etiam spiritualiter intelligi: tanquam non fuerint duae mulieres Agar et Sara; et ex illis duo filii Abraham, unus ex ancilla, alius de libera, quia duo testamenta in iis figurata dicit Apostolus, etc.*

Dico 2. Circa locum paradisi ita variant auctores, ut nihil, vel vix aliquid certi statui posse videatur. Aliqui apud Hugonem Victorinum per paradysum intelligunt totum mundum, per fluvium autem oceanum, ex quo quatuor celeberrima flumina a Moysse descripta oriuntur. Sed et hoc videtur erroneum, tum quia ista flumina oriuntur extra paradysum, tum quia post peccatum Adam ejectus est e paradiso, non tamen e toto mundo; tum quia cherubinus cum flammeo gladio collocatus est ante paradysum, ut ab eo omnes homines arceret, etc.

Alii cum Ruperto apud Magist. sentent. in 2, dist. 17, volunt paradysum esse locum secretum, et elevatum usque ad globum lunae, vel (ut quidam volunt) usque ad mediam aeris regionem, ad quam proinde aquae diluvii non pertigerunt. Sed nec hoc admittendum est. 1. Quia sic dici non posset quod paradysus fuerit constitutus in terra, sed potius in aere vel caelo. 2. Quia ista opinio nullum fundamentum habere videtur.

Fuerunt etiam aliqui, qui eundem ultra oceanum in aliis regionibus a terra nostra dissitis quaesierunt. Sed illi turpius praecedentibus erraverunt: nam paradysus non in spatiis imaginariis, sed in terra nostra situs fuit. Denique nonnulli sunt qui paradysum quaerunt sub æquinoctiali, sed et illi errant: quia non sub zona torrida, sed sub temperata paradysus quaeri debet. Itaque praetermissis his et similibus quibusdam aliis inanibus plurium conjecturis, quae ex ipsa Moysis narratione satis refelluntur, ad examen revocandae sunt sententiae verisimiliores. Verum quia nonnulli putant paradysum quaerendum esse circa quatuor flumina a Moysse descripta, primo inquirendum est, quanam sint quatuor paradisi flumina. Sit ergo

§ I. — DE FLUVIO QUI EGREDIEBATUR DE LOCO VOLUPTATIS AD IRRIGANDUM PARADYSUM, QUI INDE DIVIDITUR IN QUATUOR CAPITA.

Vers. 10. *Fluvius egrediebatur de loco voluptatis,*